

K novim sodnim pristojbinam.

Tako nekako, kakor z novelo o razbremenitvi sodišč leta 1914., bilo je praktično pravištvo presenečeno z novelo o sodnih pristojbinah v ces. naredbi od 15. septembra 1915, ki je bila razglašena v državnem zakoniku dne 25. septembra l. l. Niti o pripravah za to reformo se ni bilo poprej vedelo. »Spomenica« o tem je izšla, ne da bi bilo rečeno, odkod in kako. Začudenje je bilo tem večje, ker je bilo naenkrat računati z dokaj obsežnim in zapletenim zakonom, ki naj bi stopil namesto dosedanjih enostavnih določb o sodnih pristojbinah. Na prvi pogled se je tudi videlo, da gre za jako važne premembe in da se uvajajo pristojbinska merila, ki so nam bila povsem tuja. Natančnejši pregled je kazal, da se bo sodno postopanje v spornih in izvenspornih stvareh, osobito na višjih instancah, neizmerno podražilo, in da bo predpisani način vtrjevanja sodnih pristojbin tudi neugodno vplival na procesualno pravo in njegove funkcionarje. Občna nervoznost je bila vzrok, da se je marsikaj v razglašenem zakoniku videlo še bolj črno, kakor je v resnici.

Zanimivo je, da se je reakcija zoper vsebino te novele pojavila v pravniških krogih šele nekaj tednov po njenem razglasu. Kakor da se ni prišlo poprej do — sape! Čeprav je imela novela stopiti v moč že z novim letom, začelo se je pravo gibanje proti njej šele sredi novembra, tedaj pa radikalno. Nič manj se ni zahtevalo, kakor da naj se naredba »pure et simple« prekliče, če pa to ne, da naj se spremeni z drugo, še predno je stopila v moč! Zasilni refren je bil: naj se vsaj veljavnost odloži! V tem zmislu je odmevalo iz diskusij, ki so se o tem vršile po vrsti v odlični »Juristische Gesellschaft« pod predsedstvom exc. drja. Kleina. »Contra-« govorniki iz odvetniškega in tudi sodniškega stanu so bili v veliki večini, »pro-« govornika sta bila le dva, višji finančni uradnik in višji sodni uradnik. Med odvetniškimi zbornicami se je z zadevo bavila najtemeljitejše zbornica nižjeavstrijska, oziroma njen odbor, ki je tudi dosegel, da se mu je dal na razpolago prvi osnutek izvedbene naredbe, in je delal na to, da bi se vsaj v izvedbeni naredbi popravilo, kar se tem potom popraviti da. Delegacija avstrijskih odvetniških zbornic je imela dne 2. decembra sejo, v kateri je razpravljala o cesarski naredbi, pa tudi o osnutku izvedbene naredbe.

Sklenila se je vloga na c. kr. pravosodnega ministra in sklenilo se je tudi, intervenirati po posebnem odposlanstvu na pristojnih mestih. Uspeh vseh teh diskusij, vlog itd. pa je bil ta, da je ostalo pri cesarski naredbi, kakor je bila razglašena, in da se je koncem decembra izdala izvedbena naredba, ki stvari ni prav nič izboljšala v zmislu ugovorov in pomislov. Nove sodne pristojbine se torej po novem letu prakticirajo, s pomočjo pač pojasnilnih ministrskih razpisov, ki pogostoma prihajajo.

Vloga delegacije odvetniških zbornic na c. kr. pravosodnega ministra, ki so jo ponatisnili drugi strokovni listi, naj se priobči tudi v »Slovenskem Pravniku«. Praksa izpričuje ali bo izpričala, koliko so utemeljeni njeni ugovori in pomisleki proti novim sodnim pristojbinam. Vloga se glasi:

Ekscelenca!

Novela od 15. septembra 1915, št. 279 drž. zak., o sodnih pristojbinah, je nastala brez parlamentarnega sodelovanja, ki je po ustavi potrebno. Izdala se je tudi, ne da bi bila dana prilika poklicanim korporacijam, izjaviti se o njeni vsebini. K tem bi bila spadala v prvi vrsti zastopstva odvetnikov. Jako obžalujemo, da smo šele v stanu ugovarjati, ko je cesarska naredba že razglašena z začasno močjo zakona in ko skoraj ne moremo pričakovati, da bi se takoj popolnoma umaknila. Vendar je zanjo sedanji čas najneugodnejši. V obsežnih pokrajinah so posestva in njih meje negotove, zemljiške knjige so razdejane, pa tudi trgovske knjige, opravilni zapisniki in listine so uničene. Kako to, da se v takem času zvišujejo sodne pristojbine?

Ne ugovarjamo proti zmernemu zvišanju sodnih pristojbin pozneje, ko bodo omenjene nadloge že kolikor toliko izravnane. Pripoznavamo, da država vsled sedanjih silnih dogodkov potrebuje denarja in nimamo nič zoper to, da se pravosodje po potrebnem odmoru višje obdači, kakor je bilo doslej. Vsekakor pa moramo zahtevati, da so določbe preproste in jasne, da ne nalagajo nepotrebnih bremen in da varujejo svrho in dostojanstvo justice. Potem se pristojbina tem lažje prenaša, kolikor bolj se veže z že obstoječo. Zato naj se kolikor moči vpoštevata tradicija. Naredba se ne ravna po teh zahtevah in načrt izvedbene naredbe, ki nam je sedaj došel, pomnožuje njene hibe in se ne prilega dosedanjim razmeram.

1.) Delegacija smo odvetniških zbornic in torej poklicani predvsem zastopati stanovske interese. Vendar smatramo za svojo dolžnost, da na prvem mestu pobijamo določbo občnega značaja, ki se ne da združiti z nalogo in dostojanstvom pravosodja, in je praktično jako dvomljiva. Tu mislimo razredbo in delno zvišanje zapisniške pristojbine, ki se ravna po polovicah razpravnih ur. Glasom vladne spomenice naj so sodne pristojbine prometni davek in pa odplačilo za delovanje sodišča. Merodajno pa bi moralo biti le stališče prometnega davka. A če naj tudi velja nagrada za delovanje sodišča, morala bi se ravnati po delu, ne pa po času. Kako dolgo traja razprava, to ne zavisi od stranke in je zgolj naključje, ali se dokazovanje bolj ali manj vleče. Osobito bodo posestne in lastninske pravde na deželi povzročile s tem računanjem znatno več stroškov, ki bodo po vojni tem neznosnejši, ker se je v celih pokrajinah onemogočil dokaz z listinami. Vendar pa tudi ni naloga pravosodja, da bi se stranka kaznovala s pristojbinami za to, ker sodnik razpravlja zadevo bolj na široko in z večjo temeljitostjo. Spomenica se kaj rada sklicuje na inozemske zakone, toda ti ne poznajo podobnega računanja pristojbin. Če je bilo v stari Greciji govorjenje zastopnikov omejeno z »uro na pesek«, to ni veljalo za dokazovanje; pri čitanju dokaznih zapisnikov je prestal — pesek. Po avstrijskem civ. pr. redu je sodnik gospodar pravde, ki tudi določa potrebno mero dokaza. Kako naj njemu podrejena stranka plačuje zato, ker sodnik ukrene to in ono, kar podaljša razpravo?

Ta določba mora tudi v praksi roditi najslabeyše nasledke. Stranka bo vsled nje nemirna in nepotrpežljiva. Pravni zastopnik bo v zadregi, ker ga bosta stranka in sodnik silila, da naj hiti. Sodniku bo neprijetno, da mora paziti na malenkostno računanje, da ima pred sabo nepotrpežljive stranke in nad sabo mehanično kontrolo. Doslej so mu narekovali, koliko dnij in tednov sme porabiti za pravdo, zanprej se bo moral držati polur. Zabeleževanje pri razpravi v svrhu pristojbin po tolikanj nebistvenem in zoprnem merilu torej ne more biti v prid mirnemu in dostojanstvenemu pravosodju in izpodkopuje ustnost v vsej njeni priznani veljavi. Posebno čuden je predpis, da stane zapisnik na drugi instanci vsake pol ure petkratno temeljno pristojbino, če se stranke udeleže prizivne razprave, da pa je prost pristojbine, če ne pridejo k razpravi.

Torej je naložena s pristojbino kazen na ustno postopanje druge instance, in posledica bo, da bo v prihodnje postopanje na drugi instanci pisмено, kakor je že sedaj na tretji instanci. Izvedbena naredba še določa, da ni nobene pritožbe proti izreku sodnika o trajanju razprave, in to določbo smatramo za protizakonito.

2.) Za odvetniški stan pomenijo zlasti predpisi o jamstvu novo, nepravilno breme. Odvetniki, notarji in drugi pooblaščenči jamčijo po § 9. za pristojbino od spisov, ki jih vložijo, od sodnih izdatkov in uradnih dejanj (§ 8.), ki jih povzročijo, ter od spisov, listin in njih prilog, ki se napravijo z njihovim sodelovanjem. Ti predpisi so nejasni in dopuščajo blagohotno razlaganje. Da odvetniki ne jamčijo za razsodnine in cenilne pristojbine, pripoznava vladna spomenica in tudi izvedbena naredba, četudi le-ta navaja izrecno le razsodnine. A prav tako kakor s temi pristojbinami, je ravnati tudi s pristojbinami od pravnih opravil in od poravnjav, kakor hitro jih je treba opraviti neposredno. Toda načrt izvedbene naredbe ustanavlja zanje neomejeno jamstvo odvetnikov in le majhna olajšava je to, če pristavlja, da odvetniki jamčijo šele v zadnji vrsti. Ta določba ne izhaja iz novele in je povsem krivična.

Odvetnik je organ v pravosodju, sopomočnik pri pravu, kakor sodnik. Za večje zadeve je predpisano odvetniško zastopstvo, ker naj odvetnik opravi namesto sodnika težavno pripravljalno delo, da v dejanskem stanu loči bistveno od nebistvenega in tako sodniku omogoči hitro in vendar temeljito presojo. Kako pride odvetnik do jamstva, za katero ni plačan in za katero tudi ni nobenega objektivnega razloga, ker ima država dovolj močna sredstva za hitro izterjanje pristojbin? Kakor je sodnik po pravici oproščen tega jamstva, sme isto zahtevati tudi odvetnik, kadar ga ravno ne veže kolkovanje. S »predujmom«, o katerem se tako rado govori, se odvetnik ne more zavarovati. V modernem gospodarstvu je nemogoče, da bi odvetnik zahteval od strank tako visok predujem, kakor bi zahtevalo jamstvo za zvišane neposredne pristojbine novele in poleg tega znabiti še za pristojbine od pravnih opravil. Osebito sedaj v dobi draginje bi se stranke srednje vrste raje odpovedale pravdi in pravici, nego li plačale visoke predujme. Pa tudi sicer ne dobi po navadi odvetnik od svojega trgovskega klienta predujma, trpi večkrat z njim vred, in vsi odvetniki izgube na leto sto in stotisoče pošteno zasluženih ekspenzarjev. Državi ni treba

jamstva odvetnikov in zato pričakujemo od stvarnosti in pravičnosti Vaše ekscelence občne določbe, da bomo k večjemu odgovorni za pravilno kolkovanje, ne pa za neposredne pristojbine.

Za pravna opravila, ki jih obsegajo vloge ali zapisniki, pride še to breme, da je pod kaznijo treba takoj plačati pristojbino. Ali vprašanje, če gre za pravno opravilo, je skoraj vselej sporno, in zato naj bi bila ta pristojbina vedno poprej predpisana.

3.) Nepravično je, da pristojbinsko oblastvo lahko vsakim povodom zahteva redovne kazni do 2000 K, zlasti če se pomisli, da se je težko vdomačiti v mnogih, večkrat tudi nejasnih določbah novega zakona. Kazen naj bi nastopila šele tedaj, kadar bi se stranka ne pokorila nalogom, danim v svrhu odmere pristojbin.

Tudi razsodniki bodo morali po novem jamčiti za pristojbino in tudi to se nam ne vidi upravičeno. Več o tem prepuščamo neposrednim interesentom.

4.) Prav tako nepravično je naložena odvetnikom dolžnost naznanjevanja. Določena ni v noveli sami, pač pa ž njo v protislovju v izvedbeni naredbi. Naznanjati dejanja, ki se vrše pri sodišču, je dolžnost sodišča. Tako piše § 44. prist. zakona in posledica tega je ta, da pri neprimičninskih pogodbah nadomešča vložitev prošnje za vpis naznanila pristojbinskemu oblastvu. To je bilo tudi doslej neprerekana navada, in smoter, ki ga ima novela, namreč zvišanje sodnih pristojbin, nikakor ne opravičuje, da se je poostrišlo jamstvo in naznanjevanje. S tem se nalaga odvetnikom neznosno breme.

5.) Iz nemškega zakona se je vsprejela določba, da se od postopanja ne bo kakor doslej zahtevala le ena sama razsodnina in pri pravnih pomočkih le kolkovna pristojbina za vloge, marveč da bo treba od vsakega postopanja na vsaki instanci plačati enako visoko razsodnino. A nemški zakon pozna vsaj razlike, ki se ravnaajo po vrsti postopanja, bodisi za sodbe prve instance, kakor tudi za nadaljnje; tega pa pri nas ni. Nemški zakon, ki edini določa tako strog pomnožitev razsodnine, jo pa tudi izvaja iz svojega posebnega zistema, ki ne pozna pristojbin za vloge in zapisnike, ki se pa pri nas ni vsprejel. Nikjer drugod ni večkratne razsodnine, na Francoskem in v Italiji vsaj tedaj ne, kadar je bila sodba pred drugačena. Kajti govor je potem le o eni sodbi in če naj velja analogija odplačila za delo: Kako more država za-

hlevati plačilo za sodbo, ki jo je višja instanca spoznala za nepravilno in jo je razveljavila? Naši tradiciji ustreza ogrski, nam najbližnji zakon, vsled katerega se bo avstrijski trgovec vedno povpraševal: zakaj se naj pri nas plačuje trojna razsodnina, onstran Litve pa le enkratna?

6.) Za razsodnino naj j a m č i t a obe stranki solidarno, ne da bi bila določena primerna plačilna dolžnost. Doslej sta stranki vsaka na polovico donašali kolkovino, kar se je godilo v redu in brez prepira. Sedaj pa bo stranka zavezana k razsodnini tudi v instančnem postopanju, čeprav le njen nasprotnik poprime za pravni pomoček. Kako naj bo to upravičeno za toženca? Sodnik smatra, da je tožba neutemeljena in jo zavrne. Tožnik se pritoži na višjo instanco, ki ga zopet zavrne. Toda toženec mora plačati razsodnino?

Čudno določbo ima pri tem tudi § 33. izvedbene naredbe, ki dovoljuje, da se pristojbina popravi, kadar se sodna odločba razveljavi ali predrugači. Toda pri tem naj nima stranka nobene pravice in finančno oblastvo naj le uradoma postopa. Zakaj se jemlje stranki pravica?

7.) Zelo neprimerne so določbe o pristojbinski dolžnosti stranke, ki ima za nasprotnika u b o ž n o s t r a n k o. Že dosedaj so stroški, ki jih povzročuje pravda, ne da bi se moglo računati na povračilo, silili stranko k poravnavi, tudi če njena pravica ni bila dvomljiva. Ta pritisk bo zaradi visokih pristojbin odslej še mnogo znatnejši. Pravzaprav bi se morale vse pristojbine, ki po občnih načelih zadenejo ubožno stranko, šteti k idealnim pristojbinam.

Določba § 31. izvedbene naredbe se razven tega presplošno glasi, kajti tudi če stranka zmaga, nima neomejene pravice do povračila stroškov; gotovi stroški se ji tudi v tem slučaju lahko nalože. To mora veljati ravno tako za ubožno stranko in tega dela idealne pristojbine torej država tudi ne more terjati od propadle nasprotne stranke.

Predpisi §§ 31. in 82. izvedbene naredbe, ki zavezujejo nasprotno stranko k plačilu sodbene kolkovnine za pravni pomoček, ki ga je vložila le druga stranka, pokažejo se tu še posebno krivični.

Naraščanje ubožnih strank, ki se gotovo pojavi vsled novih pristojbin, bode tudi novo težko breme za odvetniški stan. Omenjamo to le za dokaz, kako so določbe novele trde osobito za naš stan.

8.) Izmed določb za izvensporno postopanje omenjamo le eno, ki bo ubožne nedoletne dediče hudo zadela. Pristojbine za ceno in v nepremičnine se računajo po objektu, ne da bi se odbila hipotekarna bremena. Če je v zapuščini prezadolženo posestvo, a se mora ceniti glede na nedoletne dediče, se utegne včasih pokazati za zapuščino veljavna vrednost, katero presega dolžna pristojbina.

9.) Za vloge, razprave in sodbe o zasebnih obtožbah v kazenski pravdi bo plačevati pristojbine. Težko pa, da se s tem doseže namen, ki ga pričakuje justična uprava. Večina, ki toži iz malenkostnega povoda, se ne bo dala oplašiti, pač pa si priskrbi ubožno pravico. Manjši srednji stan bo trpel na svoji časti, ker ne bo tožil zaradi previsokih pristojbin. Napadi brezvestnega časopisja se bodo množili, ker so stroški porotne razprave posebno visoki. Tudi poravnave med strankami se bodo težje dosegle radi previsokih pristojbin.

10.) V noveli in tudi v izvedbeni naredbi manjka prehodnih določb, akoravno bi bile potrebne iz marsikaterega razloga. Nikakor ne bi smele nove določbe veljati za pravde, ki so že uvedene ob začetku veljavnosti novele. Saj vendar v mnogih sodnih okrajih popolnoma počiva pravo že mesece in mesece. Pravdne stranke so pričele spor, ko so poznale tedanja pristojbinska načela — zakaj naj se jim hipoma podraži postopanje?

Ekscelenca! Mi smo skrajno zmerni, še mnogi drugi predpisi novele so trdi in bodo motili pravosodje. Pomisleki, ki jih mi uveljavljamo, so pa očitni, treba jih je takoj odpraviti in mi prosimo Vašo Ekscelenco, naj poskrbi, da se začetek veljavnosti novele odloži, dokler se kolikor toliko ne uredi pravne razmere, ki so v mnogih okoliših vsled vojne skrajno zmedene. Vsekakor pa naj se vpoštevajo naši nasveti in ugovori, predno novela zadobi moč.

X.

